

Jehuda Amihaj

UŽASNO PROLEĆE

Držao sam u ruci papirnu kesu sa natpisom „Pomoć Izraelu“. Unutra su se nalazili kostimi za Purim koje sam nameravao da vratim njihovim vlasnicima: kostim vojnika i kostim plesača, kostimi gusarskog razbojnika i razbojnika sa kopna, još jedno mornarsko odelo, i po jedno za anđela spasitelja i anđela smrti. Uloge su odigrane; utihnulo je šaptavo sufliranje u mračnim ćoškovima; noći su se ponovo našle u svojim futrolama, kao muzički instrumenti nakon ponoći. Uskoro će Pasha, praznik zaobilaska. Izgleda da nas neprestano nešto zaobilazi: anđeo smrti nas zaobiđe i mi po tome nazovemo praznik. Ponekad život zaobiđe čoveka i čovek prestane da živi.

Purimski kostimi su pripadali ženi čiji je muž svojevremeno glumio na bečkoj sceni. Njih dvoje obično primaju gosta u svojoj maloj kuhinji. Žena kaže mužu: „'Ajd sad izvedi onaj deo kada si bio klovn! A sad ono kad se smeješ i plačeš u isto vreme.“

On izvodi i svi se dobro zabavljamo; kroz kuhinjski prozor vidi se Stari grad. Nekadašnji glumac sada je službenik zadužen za tegove i mere. Njegova žena, vlasnica kostima, radi kao kozmetičarka. Ranije je bila medicinska sestra i lečila bolesne – sada ih doteruje šminikom. Uz pomoć boja i krema za lice ona svojim mušterijama pravi purimske maske tokom čitave godine. Ponekad se umori od tog posla. Ponekad bude očajna zato što pravi uvek isto, lice blagostanja. I tada kaže:

„Moraš da voliš. Ne samo u proleće. Moraš da ispoljiš svoje unutrašnje lice. Svako ima svoje unutrašnje i svoje spoljašnje lice. Tek kada čovek uspe da izvuče na površinu svoje unutrašnje lice, postane lep. Kao lopta sa unutrašnjom gumom – ako ne napumpaš unutrašnju gumu, lopta neće valjati. Ili kao proleće koje izvlači unutrašnje lice zemlje. Je l' tako, Voltere? 'Ajd sad, pokaži nam Šajloka u sudnici.“

Tako ona govori. Dobri su to ljudi, i u njihovoj kuhinjici uvek zuji lonče sa vodom za kafu za gosta kao što sam ja. Njihove priče i smeh i plač neprestano uzaviru kao na tihom plamenu Šabata. Stigao sam kod njih, ali nisu bili kod kuće. Poneki put, kad nisu kod kuće, ljudi napišu na vratima „Odmah se vraćam“, ali se nikad ne vrate.

Zato sam otišao do mog kafea „Aroma“ naspram zgrade Kneseta. Nevelik je i uzan, izdužen kao crevo. Jedno vreme, zid mu je bio u malim braon ciglama. Sada je prefarban u izljudkanu žutu; čovek bi se mogao ogrebati na njega ili sljuštiti kožu kao zmija u proleće. Čim sam ušao, zapazio sam dvoje mladih koji ranije nisu dolazili u „Aromu“. Sada su sedeli za stolom za slikare. Bilo je rano i slikari još uvek nisu bili tu, ali kad pristignu, mladi će morati da im oslobode mesta.

Slikari svakodnevno dolaze u kafe i raspravljaju se. Jednom je umro neki važan ministar u Izraelu. Oni su sedeli zavaljeni kao rabini iz Hagade u noći Pashe. Vajar, jedan iz njihove gomile, ušao je veoma uzbuđen i ispričao kako je bio pozvan u ponoć da napravi posmrtnu masku čuvenog pokojnika. Svi su odjednom postali uznemireni i zavidljivi. Neki

stranac se iznenada našao usred te uzavrele, bučne scene. Slikari, razdraženi koliko i stranac, prosuli su kafu po njemu, razmazali mu krem po licu i čak pokušali da ga zadave crnim telefonskim kablom. Neki od slikara su usamljeni. Ima jedan koji plaća nepoznatom čoveku da mu telefonira dok je u kafeu. Kada ga pozovu da se javi na telefon, on ponosno ustane i odparadira do aparata: „Da. Molim? Izvolite. Kada? Nisam siguran da bih mogao. Zauzet sam. Prijatelju, rekao sam da sam zauzet. Čujemo se drugi put.“

I pesnik je tu našao mesto za sebe. Piše na mađarskom i sedi za stolom koji je pripojen slikarskom. Umesto da gleda prema ulici, on uvek sedi okrenut prema kuhinji. Nema predstavu o onome što se događa iza velikog staklenog izloga na ulazu. Pitao sam ga jednom kako može da se skoncentriše u tolikoj gunguli. Odgovorio mi je da je on kao Tit iz legende, u čijoj glavi boravi komarac koji ga muči sve dok ne prođe pored kovačnice, a potom utihne. Isto je i sa pesnikom: graja u kafeu zaglušuje graju u njegovoj glavi. Jednog dana njegova unutrašnja kakofonija navići će se na ovu u „Aromi“, i on će morati da potraži novu buku – možda u narodnoj skupštini ili u fabrikama – kako bi mogao da se skoncentriše i piše svoje pesme.

Onda sam video ono dvoje kako sede. On je ćutao. Ona je ćutala. Odjednom sam spazio suze na njenom licu. Ne, ne suze, već male potočice. Krupne, otvorene oči punile su se kao šoljice i potočići su se izlivali na njene obraze. Nije jecala; njen plač je bio nečujan, njene suze su tekle bez zastajanja, kao sudbina. On je sedeo ćutke, ne gledajući je, a ni ona nije gledala u njega. Suze su pale na mermernu ploču stola, i naša dobra konobarica Karmela pokupila ih je krpom, onako kako briše fleke od prosute kafe.

Ušla je gospođa Kunst, koja pravi umetničke prostirke. Mršava i sa naočarima, s vrata je povikala na nemačkom: „*Kinder*, zašto sedite ovde?! Izađite napolje – proleće je!“ Dok je govorila, hladila se širokim zamasa buketa ciklama.

Niko nije obratio pažnju na nju, pošto slikari još uvek nisu bili stigli. Mađarski pesnik je nastavio da gleda u kuhinju. On mrzi sve što stiže kroz vrata kafea. Mladi par je bio zauzet – on svojim ćutanjem, ona svojim nezaustavljivim suzama. Mladi sada ne izlaze napolje u proleće. Oni sede u uglu „Arome“ nekog drugog mesta i plaču i vežbaju ćutanje. Plaču da bi razumeli jedno drugo. A razumeli bi jedno drugo tek kada bi izašli napolje, u proleće, i brali ciklame ili tkali umetničke prostirke. Ali ovih dana proleće mrzi zaljubljene. Užasno i zastrašujuće proleće.

Pošto nije bilo drugog slobodnog mesta, gospođa Kunst je sela pored pesnika zagledanog u frižider. Kada se frižider otvorio, ugledala je blistave boce, žute kutije, predivnu svetlost – čitav svet. Spustila je ciklame na tabak pesnikovih papira. Cveće pristaje praznom belom papiru: prolećna pesma. Pričala je pesniku o proleću na brdima Jerusalima, ali on je bio ravnodušan, čak su i njegove pesme bile plodovi njegove ravnodušnosti.

Odjednom, svi slikari su bili tu. Pomerili su par koji je sedeo za njihovim stolom – bili su tu i vajari i rezbar malenih drvenih životinja, krupan i sedobrad. Mlada žena je zatražila od Karmele ključ od kupatila. Da bi se dospelo do kupatila koje koriste i zaposleni u prodavnici povrća, mora se izaći iz kafea i preći preko dvorišta. Mladi čovek je čekao. Slikari su ušli u raspravu oko toga šta je izloženo na bijenalu, na izložbi i u sličnim prilikama. Gazdarica je motrila na ulicu, posmatrajući spoljni svet kao i uvek, iza nalepnice sa tortom na velikom izlogu. Prošli su članovi Kneseta. Deca. Pas, i drugi pas. Još jedan muškarac. Još jedna žena.

Devojka se vratila. Po njenoj kosi, videlo se da napolju duva, a po suzama da je iznutra pritiska neko užasno doba. Nije imalo potrebe da se izađe; bilo je dovoljno pogledati u nju. Mora da bi gospođa Kunst poželela da utka njene suze u svoju prostirku. Kada je par otišao slikari su dograbili i njihove stolice. Odakle je bila ta žena? Zbog čega je bila toliko nesrećna? Iznenada je ušao Minc, rezbar drveta. Ono što je crno na drvetu, ispada belo na otisku, i obrnuto. Božanstven posao. Minc u kući ima japanske maske – jedne se smeju, druge izražavaju bol, treće užas. Na njegovim ulaznim vratima visi kinesko zvonce koje pravi prijatan zvuk kada neko uđe. Drag mi je Minc.

Izašao sam u to užasno proleće i ušao u berbernicu pored. Kad god sam uznemiren, odem kod berbera. I on je božanstven. Posađuje me u stolicu, povija me u belo, i što se mene tiče, mogao bi da mi prereže grlo. Kada se nadvije nada mnom čujem kucanje njegovog sata. U ogledalu mogu da vidim sve što se dešava napolju; ne moram da izađem, ne moram čak ni da okrenem glavu. Do mene je sedela neka devojka. Otkud ona u muškom rezervatu? Zahtevala je mušku frizuru; studentkinja umetnosti u Becalelu. Držala je uza se veliku torbu punu praznih papira za crtanje. Prijateljica je oklevala na vratima. Sve sam to video u ogledalu – oklevanje i isečak ulaznih vrata. Devojka je bila sva u crnom: crna kosa, crn džemper, crna suknja i čarape. Gde je cveće? Gde su bele haljine? Gde je zelenilo proleća? Prelistala je nekoliko ilustrovanih magazina. Moje podšišivanje je bilo završeno i berber je otrsao dlake sa belog ogrtača. Devojka je ustala da bi sela na moje mesto. „Neću vam dozvoliti da odsečete kosu“, rekao sam joj.

„Zašto mi nećete dozvoliti?“

„Zato što je proleće.“

„To znači da je vreme za orezivanje.“

Ubedio sam je, pristala je da ne odreže svoje pletenice. Dve prijateljice su otišle, a ja sam gledao kako nestaju iza zida koji opasuje Veliku menoru. Berber je stao da briše s poda moje dlake mešajući ih sa tuđim.

„Šta imaš u tom džaku?“

„To je samo papirna kesa.“

„Šta je unutra?“

„Maske i kostimi. Sve ono što sam želeo da budem.“

„Tu ima puno kostima.“

Izašao sam i po drugi put otišao do vlasnice kostima. U njenoj kosi ima jedan beli živahni pramen zbog kojeg sam se uvek pitao da li joj je kosa zapravo crna, pa ona izbeljuje samo taj deo, ili joj je kosa sasvim bela, ali je ona farba u crno, pri čemu ostavlja taj beli trag *zekher l'hurban*, „u spomen na razaranja“. Prolećni povetarac je zavitlao papir sa ulice – prva stvar koja je poletela u opštem uzmicanju. Zavukao sam slobodnu ruku u džep i razbacao sve papiriće: ulaznice za predstave koje sam gledao, poništene autobuske karte. Nađu se tu ponekad i beleške iz prošle godine, ali ja sam pustio da sve odleti. U zadnjem džepu bila je zgužvana crna maska. Provukao sam prste kroz rupe za oči, zatim bacio i nju. Sletela je negde na ulicu među papire ili na zemljište ili na travu – crna maska na svetlom travnjaku.

Produžio sam niz Ulicu Kralja Džordža. Naišao sam na znak sa natpisom da će na gradilištu uskoro nići hotel. Hotel za sastanke, ili, pre, za rastanke. Tekao je nesumnjivo prolećni

dan. Prvi snop sunčevih zraka okupljao se iza plavih brda. Već sam ostavio dovoljno zapisa o toj ulici u mojem životu, poput beleški na marginama knjige. Jedna devojka u prolazu je izgovorila: „Pokrivam se žutim cvećem, pošto nema ljubičica.“ Pokraj škole igrala su se, izbačena sa časa, dva dečaka – sada slobodna, napolju. Tako sam i ja, mnogo puta u životu, voljom pobesnelog nastavnika bivao isteran među žute cvetove, uskraćen samo za ljubičice.

Video sam kako se okuplja gomila. Jedna kuća je trebalo da postane prazno zemljište. Stare kuće bivaju srušene kada ih okruže nove kuće. Ljudi su stajali na različitim rastojanjima, napeti kao da se ogledaju ili posmatraju borbu bikova. Izgledali su mirno i opasno. A onda sam ugledao užasan prizor: jedan žuti buldožer jurišao je na kuću koja je već bila polusrušena. Bila je to velika, nezgrapna kuća, za koju bi se moglo reći da je teško pokretljiva kao poslednji iz retke vrste slonova istrebljen od mladog žutog tigra u skladu sa zakonima Darwinove igre. Bila je to strašna bitka – sukob Davida i Golijata, sa svim prednostima na strani malog prepredenog dečaka. David žuti tigar.

Iznenada je u mom umu iskrsnula majka i pokušala da me upozori. Uvek je dolazila da me upozori – na ljude, na skice, na tigrove, na kuće koje se ruše. U međuvremenu, u užasnoj tišini, ljudi su se primicali dok nisu sasvim okružili poprište bitke. Turisti su izvukli kamere. Možda kuću ruše upravo zarad turista, da bi oni videli na šta su sve spremni mladići Izraela, uništavajući i izgrađujući. Njihove oči će se zamagliti: taj mladi vozač buldožera, koji upravlja svojim razjarenim žutim oklopnim vozilom, pravi je heroj! Gomila ukrug je bila tiha, a onda je neko povikao: „Ne prilazite preblizu!“ Među njima je stajao dečak sa crnom violinskom futrolom u ruci. U futrolu se nalazila crvenkasta violina na koju je sasvim zabravio. Tamo negde, dečakova učiteljica muzike sedela je na verandi i čekala svog dragog, dok je prolećni povetarac milovao njene otkrivene butine. Zaboravila je na svog učenika. Pitala se: „Da li sam veštica? Možda. Podučavam jednog nedužnog dečaka, a želje su probuđene.“ Nedužni dečak je stajao i posmatrao užasnu prolećnu borbu.

Žuti buldožer se žurno primicao. Najpre je zahvatio zidove, zbijajući otpad u nasipe, da bi oslobodio prilaz ostalim delovima kuće. Glodao je uglove građevine kao mala životinja koja zariva zube u vrat stvora većeg od sebe. Kroz velike otvorene prozore kuća je izricala bol i bespomoćnost.

Sve je to pogrešno. Sve je to sramno. Sve je to besramno. Buldožer je napao ponovo. Progrizao je nove rane i proširio stare. Izgledalo je kao da golim rukama cepa usta kuće. Kao da zariva nokte u očne jabučice. Bez predaha, poskakujući i krvareći, buldožer je prijanjao na mrku, ranjenu kuću. Majka me je upozorila po drugi put i nestala. Svi drugi su ostali. Do mene je stajao monah držeći molitvenik. A onda sam iznenada ugledao mladu ženu koja je plakala u „Aromi“.

„Više ne plačete.“

„Ne. I nisam ni plakala.“

„Ali video sam Vas!“

„Prolećno čišćenje. Pogledajte ovaj spektakl! Zaista sam oduševljena!“ Kao da to potvrđuju, njene oči su blistale poput očiju žena u gledalištu španske arene.

„Ali užasno je gledati ovo. Nije dovoljno snažan da sruši staru kuću.“

„Divno je! Kao san u kojem udaraš glavom o zid. Glavom koja gubi svest.“

„Ali to je pokolj. Nije etički.“

„Baš tako.“

„Da ste živeli u vreme Starih Rimljana, izbacili bi Vas iz Koloseuma.“

„Bez sumnje.“

„A do pre minut plakali ste u kafeu!“

„Nisam plakala.“

Izgovorivši to, okrenula se i otišla prema kući. Uz divljačku riku, buldožer je nastavio svoj napad. Jedan zid je još uvek stajao na svom mestu. Gomili je zastao dah od divljenja kada je pao od jednog jedinog zahvata. U prizemlju upravo te kuće nakon rata su bile smeštene kancelarije Centra za pronalaženje nestalih lica. Jednom sam tamo upitao za malu Rut koja je bila spaljena. Nisu znali ništa o njoj. Ispred me je čekala moja draga; nisam želeo da uđe unutra sa mnom. U kancelariji nisu znali za nju, kao što nisu znali ni za malu Rut, niti gde je njen pepeo. Samo sam ja znao. Prašina se digla iz ruševine. Turisti su bili ushićeni! Gradio se Izrael! A ja sam video kuću u njenom samrtnom ropcu. Pljusak maltera i prljavštine kao krv je kuljnoo iz prozora, kao iznutrica koja ispada kroz rane. Unutrašnje odaje bile su izložene svima na uvid, generacije stida i nagosti; pregradni zidovi vrištećih boja – roze, zelene, zelenkaste, bebi plave – boja donjeg veša žene nekada lepe. Sve je bilo izloženo pogledu rulje. Narod je uzavreo, surov u tom užasnom proleću.

Uz kuću je raslo belo drvo rascvetano kao oblak od eksplozije. Pored mene je stajala žena u crnom. Bila je stara.

„Vidite ove prelepe pupoljke“, rekao sam.

„Zar tako pred decom? Pazite šta govorite!“

Preko puta, užurbani konobar otvorio je kafeteriju, postavio stolove i stolice na sklapanje i razastro stolnjake. Mlada žena koja je plakala u „Aromi“ sela je u srušenu sobu i obrisala znoj sa čela vozača buldožera. Gledala je u ucvetalo drvo kroz rupu u kršu. Vozač je spustio šaku, crnu od ulja, na njenu haljinu. Sklonila je njegovu ruku i rekla: „Nemoj da mi isprljaš haljinu. Možeš da isprljaš moju kožu. Lakše mi je da se okupam nego da očistim fleku sa haljine.“ On je ustao rekavši da je vreme da završi sa kućom. Spustio je zaštitne naočari na oči.

„Čekaću te. I gledaću te!“

„OK. Ali ništa ne obećavam.“

„Nema veze.“

„Posle ćemo srušiti nekoliko naših zidova.“

„Pripaziću se.“

On je imao kovrdžavu kosu i izgledao kao rimski gladijator. Svukao je košulju. Potkošulja mu je bila crna – crna kao njegova kosa, crna kao to užasno proleće. Proleće koje je iznedrilo cveće i prostranstva blistave trave, ali u svojoj srži bilo crno i strašno, kao krv.

Mahnulo sam ženi. Jednu ruku je držala na ramenu momka, drugom mi je odmahнула. Osećao sam da je znam. Kada se priđe većini ljudi, mora se zastati i pozvoniti na vrata. Iza se čuju glasovi, jurnjava, treskanje sobnim vratima. Ljudi prave sebi skloništa, kriju se, zatvaraju se; treba im vremena da se otvore drugome. Ali u ovoj devojci nije bilo vrata. Njeno lice je bilo otvoreno. Eno je gde plače u kafeu i smeje se nad ruševinama stare, nezgrapne kuće. Eno je u tom užasnom proleću: uprljane motornim uljem – njene butine, njeno čitavo telo.

Uzeo sam torbu sa purimskim kostimima i krenuo prema parku Mamilah. Preuređivali su ga. Prethodni vrtlari i inženjeri su negde prebačeni, a oni koji su ih zamenili radili su prema svom planu, koji će na kraju izmeniti oni koji budu njih zamenili. Jednom je tu čak bio i cirkus Medrano. Sada su ostali samo stubovi šatre. Prošao sam kroz Jevrejsko groblje. Proleće je prekrilo sve.

Jedan od užasa urbanizacije: ljudi bivaju sahranjeni izvan grada, zatim se grad širi i grobovi se ubrzo nađu među kućama. Zatim mrtvi nanovo bivaju pomereni izvan granica grada, na udaljena brda. I ponovo se grad širi i uvlači u sebe nove grobove. Ljubavnici, takođe, moraju da odu dovoljno daleko da bi vodili ljubav neobuhvaćeni gradom. Ali veliki grad ubrzano stiže i do njih. I ljubavnici i mrtvi prespori su za njega.

Moji prijatelji još uvek nisu bili kod kuće.

Vratio sam se na ruševinu; buldožer je mirovao. Nadolazio je mrak. Stajao sam pored prodavnice *Maskit*, gde se turistima prodaje originalna odeća – komadi za koje se posle ispostavi da su jermenski ili ruski ili arapski ili iz drugih zemalja. Jedan stranac je izašao iz prodavnice i upitao me na svom jeziku da li bih mogao da prevodim za njega. Želeo je nekoliko haljina. Koje veličine? Raznih veličina. Nakon toga pitao me je da li bih imao malo vremena; bio mu je potreban prevodilac. Bio je visok i izgledao kao stranac. Odveo me je do svojih kola. Bilo je prvo toplo veče – miris trave, miris prvog talasa vrućine, miris nabacane zemlje, i miris maltera srušene kuće.

„Sigurni ste da imate vremena?“

Na njegovom jeziku često pitaju: „Sigurni ste?“ Ne, nisam siguran. Čak ni osiguravajuća društva ne bi mogla da garantuju moje vreme ovog proleća. Ako ima cvetova, može li se pouzdano tvrditi da će biti i plodova? Ostavio me je kod jednog prijatelja koji je živio u šupi usred bašte. Otišao sam tamo zato što sam bio uznemiren, a u to doba nisam mogao otići kod berberina. Primetio sam crna kola u blizini kuće mog prijatelja. Sakrio sam se iza drveta. Prijatelj i vozač izneli su gvozdeni krevet iz kuće i stavili ga u auto. Zašto? Šta se desilo? Onda sam prepoznao drvo pod kojim sam stajao. Jednom, kad nas je uhvatila kiša, zastali smo ispod njega; prolazeći tuda sledećeg dana primetio sam kako je to drvo malo i začudio sam se kako je uopšte moglo da nas zakloni prethodne večeri.

Sledećeg jutra stranac se pojavio u mojoj kući dok smo žena i ja sedeli za doručkom. Požurivao me je.

„Dođite brzo!“

„Šta je bilo?“

„Potrebni ste mi. Morate da prevodite.“

„Spreman sam.“

„Nije uobičajeno. Radi se o razgovoru sa jednom ženom.“

„Spreman sam.“

Odveo me je u „Aromu“. Bio sam ponosan kada su me slikari ugledali obasjanog farovima veličanstvenog automobila. Unutra je sedela uplakana mlada žena, koja ni sad nije plakala. Stranac joj je prišao. Šapnula mi je: „Ne poznajete me!“

Sve troje smo izašli i provozali se okolo.

„Pitaj je da li je slobodna večeras.“

„Hoće da se spanda s tobom.“

„Reci mu da sam večeras slobodna.“

„Kaže da je slobodna. Kakva si ti vetropirka. Zaslužuješ batine.“

„Nesumnjivo. Ali ja mrzim ono što je dobro za mene.“

„Kaži joj da želim da se prošetam po poljima.“

„Hoće da te odvuče u travu.“

„Reci mu da se slažem.“

„A šta je sa vozačem buldožera?“

„Pomešao si me sa nekim. Nisi bio u pravu ni u vezi s mojim plakanjem u kafeu.“

„Šta to vas dvoje ćaskate? Samo prevedi.“

Došetali smo do naselja sa starim arapskim kućama. U jednom dvorištu stajala je žena sa belom kecljom i rekla: „Uskoro će ovde biti svadba. Imam puno posla.“ Dve mlade žene pored nje potvrdno su klimnule – da, biće svadbe. Stranac je kazao da tokom ovakvog proleća ceremoniju treba obavljati nakon svitanja, a svadbenu noć tokom dana, napolju. Preveo sam. Odšetali smo u polja. Ćaskali smo i ja sam prevodio. Našli smo nekoliko starih odbačenih cipela. Uvek se nađe samo jedna cipela iz para, uvek samo jedna bačena u polje. A gde je druga? Preveo sam. Srećni su oni ljudi koji mogu da svuku svoju kožu kao zmije u proleće. Preveo sam. Polja oko nas su bila sasvim prekrivena kožama ljudi. Pričali smo i pričali i ja sam prevodio.

„Ne znam šta se događa sa mnom u proleće.“

„A leti znaš?“

„Leti sam drugačija.“

„Kako to?“

„Uzmimo, na primer, proleće: kada sam sama uvek sam trezvena i znam šta radim. Ali kada dođem u dodir s drugima, izgubim kompas.“

„O čemu to razgovarate? Zašto ne prevodiš? Šta je rekla?“

„Da je proleće kao ona: haotično. Kada je kod kuće, razbacuje odeću. Haljina ovde. Brus-halter onde. Veš na podu. Jedna čarapa ovde, druga onde. Kao proleće koje nasumično razbacuje cvetove.“

„Recite joj da je za mene proleće užasno i crno.“

Preveo sam.

„Recite joj da noću skidam sat i prsten. Remete mi san.“

Preveo sam.

Prema nama je išao mesar u flekavoj pregači. Pogledao je u ženu kao u parče mesa koje se prodaje u njegovoj radnji. Uvek sam sumnjao u to da on drži žene u velikom frižideru; iz mesare stepenice vode do njegovog stana.

Stranac se savio da popravi nešto na svojim kolima. Mlada žena je pipnula moju jaknu.

„Ostavili ste parče papira unutra.“

„Sve sam bacio.“

„Jedno pismo ste zaboravili. Čak i vi. Naspavajte se.“

„Spavanje nije rešenje za sve.“

„Čak i da je tako: spavajte. Spavajte.“

„Šta to ona kaže?“

„Kaže da ide da spava.“

„Ne. Ona ide sa mnom u Atinu.“

„Zaista?“

I otišli su. Njoj sam rekao da mi pozdravi atinske sove. Odvezli su se kolima. Zaboravio sam da ih pitam za imena. Ali to i nije bilo važno. Kao u filmovima, ponekad se imena glumaca pojave na početku, a ponekad u završnici. Na početku me ne interesuju, a na kraju mi, opet, nije bitno da znam imena.

Otišao sam do kuće da uzmem torbu sa purimskim kostimima. Znao sam da će proleće proći i doći ponovo, svake godine jednako užasno. Došao sam do kuće vlasnika kostima. Ispod stepeništa je uvek bilo mračno. Stara kuća. Iznenada, iz guste tame na mene se obrušio ludački cvrkut ptica. Nisam znao odakle dopire. Potrčao sam uz stepenice. Pozvonio sam. Otvorili su mi. Bio sam spasen.

*(S engleskog prevela **Tatjana Janković**)*